

13. Deňdeş agzalar

376-njy gönükme. Okaň. Birmeňzeş soraga jogap bolýan sözleri aýdyp beriň.

1. Biz asuda, agzybir, parahat Watanymyza guwanýarys. 2. Biziň Prezidentimiziň Permany esasynda Haly, Bedew, Nowruz we başga-da birnäçe baýramcylyk günleri belleniýär. 3. Aşgabat şäherinde Magtymgulynyň, Azadynyň, Saparmyrat Turkmenbaşynyň atlary iň uly köçelere dakylady.

377-njy gönükme. Göçüriň, hemmesi birmeňzeş soraga jogap bolýan sözleriň aşagyny çyzyň.

1. Biz bu gün mekdepde, okalgada bolduk. 2. Aşyr, Berdi, Myrat dagy bize geldiler. Biz okadyk, ýazdyk, surat çekdik. 3. Gülnara, Baýrama, Sapara sylag berildi. 4. Berdi Kerbabaýew, Beki Seýtäkow, Hydyr Derýaýew, Nurmyrat Saryhanow türkmen ýazyjylarydyr. 5. Sahy Jepbar, Magtymguly Garly Türkmenistanyň halk bagşylarydyr.

Barysy bir soraga jogap bolup, bir agza baglanýan sözlere deňdes agzalar diýilýär. Deňdes agzalaryň arasynda otur goýulýar.

Meselem: *Aman, Meret, Oguljan üçünji klasda okaýarlar. Meret okaýar, ýazýar. Durdyny, Agany, Maýsany mugallym çagyryýar.*

378-njy gönükme. Göçüriň, deňdeş agzalaryň aşagyny çyzyň, olaryň arasynda näme goýulýandygyny aýdyp beriň.

1. Jeren, Baýram, Bibi, Nury — bular örän gowy okaýarlar.
2. Men sapaklarymdan dörtlük, başlik alýaryn.
3. Biziň okalgamyzda her hili gazetler, žurnallar, kitaplar bar.
4. Meniň kakam, ejem, doganym obada işleýärler.
5. Oba hojalyk maşynlary ýeri sürýär, ekýär, bejerýär. Pagta, nebit, gaz biziň baýlygymyzdyr.

379-njy gönükme. Okaň, deňdeş agzalary aýdyp beriň we olaryň arasynda oturyň goýluşyna üns beriň.

1. Men galam, depder, kitap aldym. Ol ýerden seni tapyp bilmedim.
2. Okuwçylar, siz edepli, tertipli bolmalysyňyz.
3. Mekdepde, öýde, köçede özüňizi oňat alyp baryň!
4. Hemme ýerde edepli, tertipli, asylly boluň! Şeýle bolsaňyz, sizi mugallymyňyz, dostuňyz, hemmeler hormatlar.
5. Biziň ýurdumyz kömüre, nebite, pagta baýdyr.
6. Olar biziň halkymyzyň baýlygydyr.
7. Myrat ýazýar, okaýar.

Terbiýeçi sözüniň manysyny düşündiriň we ony sözlük depderiňize ýazyň.

380-njy gönükme. Göçüriň. Deňdeş agzalaryň aşagyňy çyzyň we degişli ýerinde otur goýuň.

1. Açyk arassa meýdanda gök önümler ekilýär.
2. Ol ýerlerde kelem kâşir sogan pomidor gawun garpyz ýetişdirilýär.
3. Gök önümler obada şäherde satylýar.
4. Durdy Aman Gözel biziň klasymyzyň göreldele okuwçylarydyr. Olar hemme sapaklaryndan dörtlük başlik alýarlar.

Sözlemiň deňdeş agzalary eýeden, habardan, aýyklaýjy sözlerden bolýar.

Meselem :

1) *Oraz, Meret, Jahan mekdebiň ekin meýdançasyna gitdiler.* Bu ýerde deňdeş agzalar sözlemiň eýeindan boldular.

2) *Dayhanlar kelemiň, hyýaryň, pomidoryň bol hasylyny ýetişdirdiler.* Bu ýerde deňdeş agzalar sözlemiň aýyklaýjylaryndan boldular.

3) *Biz okaýarys, ýazýarys, diňleýäris.* Bu ýerde deňdeş agzalar sözlemiň habaryndan boldular.

381-njy gönükme. Okaň. Deňdeş agzalary depderiňize göçüriň.

1. Gumda sazак, selin, çeti bitýär. 2. Obanyň goýunlary, geçileri, sygyrlary otluk meýdanda bakylýar. 3. Men, Myrat, Baýram, Orazgöl, Nurtäç dagymyz medeniýet öýünde bolduk. 4. işçiler, daýhanlar, gullukçylar medeniýetli ýaşayarlar. 5. Okuwçylar aгаç nahallaryny oturdýarlar, suwarýarlar, olaryň düýbünü ýumşadýarlar. 6. Ýaşlar okaýarlar, bilim alýarlar. 7. Biziň Watanymyz nebite, pagta, gaza baýdyr.

Göçüren deňdeş agzalaryňyz sözlemiň haýsy agzalary?

382-njy gönükme. Göçüriň, deňdeş eýeleriň aşagyny çyzyň, olaryň arasynda degişli dyngy belgisini g oýuň.

1. Aman Gurban Jahan Bahar çeper höwesjeňleriň birleşigine gatnaşýarlar.

2. Käkilik kepderi gaz —owadan guşlar.

3. Biziň Türkmenistanymyzda alma üzüm armyt ýaly miweler köp.

4. Mekdebimiziň janly burçunda towşanlar, guşlar bar.

5. Daýhan birleşikleri ýaz ekişini gutardylar.

383-njy gönükme. Özüňizden deňdeş eýeli baş sany sözlem düzüň. Deňdeş eýeleriň arasynda nähili dyngy belginiň goýulýandygyny aýdyp beriň.

N u s g a : *Aman, Aşyr, Bahar mekdepeden gelýärler.*

384-njy gönükme. Göçüriň. Deňdeş habaryň aşagyny çyzyň, olaryň arasynda degişli dyngy belgisini goýuň.

1. Biz okaýarys, bilim alýarys.

2. Oba hojalyk maşynlary ýeri bejerýär arassalaýar sürýär.

3. Kombaýn bugdaýy orýar döwýär arassalaýar.

4. Bagşy aýdym aýtdy saz çaldy.

5. Biz her gün ertirine ýuwunýarys nahar edinýäris.

6. Mugallym bize düşündirýär öwredýär.

385-njy gönükme. Özüňizden deňdeş habarly baş sany sözlem düzüň. Deňdeş habarlaryň arasynda nähili dyngy belginiň goýulýandygyny aýdyp beriň.

N u s g a : Çagalar okaýarlar, ýazýarlar.

386-njy gönükme. Göçürin. Deňdeş aýyklaýjylaryň aşagyny çyzyň, olaryň arasynda degişli dyngy belgisini goýuň.

1. Biz mekdebiň ekin meýdanynda käşir ýorunja pomidor ekýaris. 2. Moskwada Daşkentde Bakuda Kiýewde metro bar. 3. Meredi Aýjemaly Durdyny sylagladylar. 4. Biz goýunlaryň geçileriň sygyrlaryň öri meýdanynda bolduk. 5. Biziň klasymyzyň okuwçylary garrylara maýyplara kömek edýarler.

387-njy gönükme. Özüňizden deňdeş aýyklaýjyly dört sany sözlem düzüň. Deňdeş aýyklaýjylaryň arasynda nähili dyngy belginiň goýulýandygyny aýdyp beriň.

Nusga: *Men kitap, depder, galam aldym.*

388-njy gönükme. Şygry labyzly okaň. Soňra deňdeş agzalary, olaryň arasynda nähili dyngy belgisiniň goýulýandygyny aýdyp beriň.

Syýahatçy balyklar

Gezip çykýas derýany,

Ýüzüp çykýas kölleri.

Syýahatçy balyk biz,

Gördük eýýäm kân ýeri.

Suw içinde ýüzmäge

Gaty çakgan, ökde biz.

Soraberiň, aýdarys

Deňiz, derýa hakda biz.

k. Nurbadow.

389-njy gönükme. Okaň we göçürin. Deňdeş agzalaryň aşagyny çyzyň, olaryň arasynda nähili dyngy belgisiniň goýulýandygyny aýdyň.

— Gumda pyşdyly, alakany, kirpini köp gördüm.

Bir gezek sülgün hem gördüm. Men towşany keyigi

hem yzarlap bilýärim.

Çopanjk gürrüňe gyzyşyp barýardy. Oglanlar onuň gürrüňini diňleýärdiler.

— Meniň kakam tilki, şagal, möjek ýaly haýwanlary köp görüpdür.

Mugallymymyz, terbiýeçimiz maňa bir keýik owlagynyň suratyny çekmegi tabşyrdy.

390-njy gönükme. Değişli dyngy belgisini goýup, bu sözlemleri depderiňize göçüriň.

Deňdeş agzalaryň aşagyny çyzyň we olaryň sözlemiň haýsy agzasydygyny aýdyň.

Türkmenistanyň paýtagty Aşgabatdan dürli yurtlara şäherlere uçarlar otlylar gidýär.

Aşgabada Kiyewden Stambuldan Moskwadan Alma-Atadan Daşkentden uçarlar gatnaýar.

Kombaýn arpany bugdaýy ýygýar döwýär arassalaýar.

391-njy gönükme. Göçüriň. Deňdeş agzalaryň aşagyny çyzyň we olaryň arasynda değişli dyngy belgisini goýuň.

1. Mekdebimiz täze partalar stollar oturgyçlar aldy.
2. Ertir birinji ikinji üçünji hem-de dördünji klas okuwçylarynyň ýygnagy bolýar.
3. Kitaby söýüň okaň!
4. Başım Nury Gözel dagy mekdepde galdylar.

parta

392-njy gönükme. Deňdeş agzalaryň arasynda değişli dyngy belgisini goýup, sözlemleri depderiňize göçüriň.

Gowaça gögereninden soň, daýhanlar ony ýekelemäge otamaga başladylar.

Gowaçanyň düýbünü topragy maşynlar ýumşadýar. Topragy ýumşatmak örän möhüm işdir.

Toprak ýumşak bolsa, ondan howany, suwy, we iýmiti sorup almak ösümligiň köklerine aňsat bolýar.

Ýazyň tomsuň dowamynda gowaça meýdany birnäçe gezek bejerilýär.

393-njy gönükme. Okaň we göçüriň. Deňdeş agzalaryň değişli yerinde otur goýuň.

Hat

Ejesi Sonadan gelen haty okamaga başlady. Kyýas diňleýärdi.

Kakama ejeme Gurban jana Sonanyň tarapyndan salam. Men dynç alyş meýdançasyna gelen güňň Durdy Sapar Kemal Gözel we başga birnäçe oglanlar gyzlar bilen dostlaşdym. Olar bilen gezelençlere syýahatlara kino bileje gidýäris. Naharam bir yerde üýşüp iýýäris.

Hoş sag boluň! Hat ýazan Sona".

394-njy gönükme. Deňdeş eýelerden, habarlardan, aýyklaýjylardan peýdalanyň, sözlemler düzüň, gerekli ýerinde otur goýuň.

1. Aman Meret Sapar Jahan.
2. Daýhanlar işçiler.
3. Okaýarys ýazýarys surat çekýäris.
4. Alma erik ülje nar.
5. Goýunlaryň geçileriň sygyrlaryň.

N u s g a : *Aman, Meret, Sapar, Jahan üçünji klasda okaýarlar.*

Turkmenkultur.com